

IDEJNI PROJEKT NOVOGA STAMBENOG NASELJA TURNJA U RIJECI

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Zeleni arhipelag u Rijeci: naselje kao urbana šuma

Javnosti je nedavno predstavljen jedan od mogućih izgleda novoga naselja Turnja u Rijeci, smještenoga između hotela Hilton i Vrata Jadrana. Idejno rješenje bazira se na teoriji zelenog arhipelaga, koja sugerira da se unutar predviđene zone formiraju tri otoka unutar kojih je planirana stambena gradnja, a sav ostali prostor prepušten je zelenim površinama kao prijedlog zaustavljanja stihijske izgradnje na riječkome području.

Uvodne napomene

Na posljednjemu velikom neizgrađenom području grada Rijeke uz obalu mora arhitekti Alen Žunić i Petra Vlahek predstavili su koncept stambenoga naselja Turnja koji se temelji na zamisli da naselje bude poput urbane šume. Javno izla-

ganje njihova idejnog rješenja održano je 14. prosinca 2023. u riječkoj Gradskoj vijećnici. Umjesto na klasično planiranje i raspored zemljišta fokus je stavljen na arhitektonske elemente urbanih struktura i zelenih površina prilagođenih lokaciji te specifičnoj infrastrukturi radi postizanja ravnoteže između funkcionalnosti,

estetike i socijalne održivosti. Taj zanimljivi primjer sustavnoga projektiranja s paralelnim linijama terasa i prometnica na padini trebao bi zaustaviti stihijsku izgradnju koja već godinama sve više devastira područje grada Rijeke.

Grad Rijeka donio je Generalni urbanistički plan (GUP) koji zahtijeva izradu posebne studije za područje Turanj – Kostabela, a koja označava početnu fazu u procesu planiranja toga prostora. Idejno rješenje za stambeno područje Turnja koje je prikazano u ovome prilogu služi kao stručna osnova za izradu urbanističkoga plana i sadržava detaljan program gradnje.

Područje koje obuhvaća plan smješteno je na zapadnome dijelu grada Rijeke, odvojeno šumskim pojasom od već izgra-

Vizualizacija novog naselja Turanj

đenoga dijela grada uz obalu. Padina je orijentirana prema jugozapadu i s nje se pruža lijep pogled na Kvarnerski zaljev. Veći dio područja nije izgrađen i prekriven je gustim raslinjem koje se proteže i izvan obuhvata plana, sve do dijela koji je prema GUP-u određen kao zaštitna šuma. Na manjemu dijelu područja nalaze se stambene zgrade uz prometnicu koja se odvaja od Istarske ulice i povezuje s Ljubljanskom cestom na najvišem dijelu područja.

Na poziv Grada Rijeke arhitekti su osmislili rješenje rezidencijalne zone na obuhvatu od oko 50 ha

Na južnome dijelu, izvan granica Plana nalaze se hotel i rekreacijsko područje, uključujući kupalište. Plan će definirati uvjete za izgradnju novih stambenih i mješovitih građevina (s trgovinama, obrtima, ugostiteljskim objektima, drugim uslugama te društvenim sadržajima), pozicije prometnica, planiranje infrastrukture i komunalne opreme, smještaj pješačkih zona i javnih površina te postaviti uvjete za zaštitu prostora i okoliša. Cilj je postići integraciju urbanoga modela definiranoga GUP-om i trenutnoga stanja ostvarujući harmoniju između krajolika, arhitekture i prometa.

Na poziv Grada Rijeke arhitekti su osmislili rješenje rezidencijalne zone na obuhvatu od oko 50 ha koje bi trebalo poslužiti kao kreativna podloga za izradu urbanističkoga plana.

Idejno urbanističko-arhitektonsko rješenje buduće stambene zone Rijeka – Turanj

Novo naselje nalazit će se iznad hotela *Hilton* na Turnju, protežući se duž neizgrađenoga teritorija Rijeke uz obalu na jugu, s najvišom točkom na sjeveru koja završava kod željezničke linije i cestovne obilaznice. Planira se gradnja za približno 1500 stanovnika, s niskom gustoćom od 30 stanovnika po hektaru. Predviđena je izgradnja do najviše 280 novih stambenih jedinica, od urbanih vila do kompaktnijih atrijskih kuća. Plan je fleksibilan i omogućuje prilagodbu gustoće i broja stanovnika variranjem vrsta stanova unutar naselja. Cilj toga idejnog rješenja nije bio omogućiti isključivo elitno, već i pristupačno stanovanje u tome dijelu grada.

Osnovna ideja kojom su se projektanti vodili može se sažeti u izrazu "naselje kao urbana šuma", što znači da se ono ne temelji na strogoj podjeli prostora prema namjenama, već na pozorno osmišljenim elementima nekonvencionalne infrastrukture u skladu s principima arhitektoničnoga urbanizma. Sustavnim planiranjem terasa i prometnica duž padine želi se zaustaviti trenutačno nekontrolirano građenje koje iz godine u godinu sve više narušava taj prostor. Grad Rijeka odlučio je tražiti sveobuhvatnu viziju budućega razvoja umjesto da prepusti prostor slučajnome širenju i postupnoj devastaciji. Zato taj idejni prijedlog teži izbjega-

vanju fragmentiranoga urbanističkog pristupa koji je trenutačno prisutan u mnogim hrvatskim gradovima. Umjesto toga cilj je stvoriti holistički pristup koji uzima u obzir različite aspekte i potrebe stanovanja u 21. stoljeću.

Naselje kao urbana šuma

Na širem, urbanističkome mjerilu postoje tri osnovna dijela koncepta koji su međusobno neodvojivi. Prvi dio je šuma, odnosno mediteransko zelenilo koje se pokušava sačuvati. Cilj je unaprijed odrediti gdje je na suptilan način moguće smjestiti arhitekturu, umjesto da se gradi posvuda, kako bi se očuvao prirodni pejzaž. Umjesto na pitanje gdje graditi rješenje se fokusira na traženje odgovora gdje se suzdržati od intervencija. Površine na kojima se može postaviti arhitektura definirane su eliminacijom radi sprječavanja širenja novoga urbanog područja u okolni prirodni prostor. Osim zelenila, drugi važan dio naselja su terase koje prate topografiju i koje su na vizualizacijama vidljive kao ravne linije.

Osnovna ideja kojom su se projektanti vodili može se sažeti u izrazu *naselje kao urbana šuma*

Te paralelne terase služe za smještaj raznih sadržaja naselja i zadovoljavaju različite potrebe, uključujući arhitekturu, infrastrukturu, prirodni pejzaž, vlastitu

Novo naselje zamišljeno je kao urbana šuma

Obuhvat od 50 ha ima čak 4/5 naselja u zelenilu

Pogled na naselje s morske strane

energiju i karakteristični mikrourbanizam. Treći dio jest izgradnja koja spaja očuvanje postojećega i planiranje novoga. Na urbanističkim prikazima može se primijetiti da bi predloženo rješenje trebalo kombinirati prirodnu fluidnost terena i šumske vegetacije s jasnom i umjetnom strukturom planiranoga naselja. Udaljeni pogledi na prostor otkrivaju karakteristične tokove i zaobljenost u raznim dijelovima naselja, što stvara kontinuiranu fluidnost oblika i linija, uključujući vegetaciju, staze i prometne puteve. Osim što je prisutna u ekonomskome modelu održivosti, cirkularnost, koja se odnosi na ponovnu upotrebu i recikliranje resursa kako bi se postigla održivost, vidljiva je i u organizaciji ambijenta prostora.

Primjena teorije zelenog arhipelaga

Pri projektiranju toga zahtjevnog zadatka na osjetljivoj lokaciji projektanti su koristili urbanističke teorijske modele iz povijesti prilagođene suvremenome vremenu i riječkome kontekstu. Inspiracija im je bila kombinacija dvaju projekata – "Berlin kao zeleni arhipelag: grad unutar grada" njemačkog autora Oswalda Mathiasa Ungersa i "Ville Nouvelle Melun Senart" nizozemskoga ureda OMA-e. Ungers je prvi predstavio tzv. teoriju arhipelaga prema kojoj je Berlin nakon Drugoga svjetskog rata zamišljen kao urban otok izolirane izgradnje, a okolni prostor ispunjen prirodom i šumama. Arhipelag predstavlja arhitektonski važne otoke u zelenilu koji postaju ključni dio priče. OMA, predvođena Remom Koolhaasom, nadogradila je Ungersovo inženjersko promišljanje testirajući ga na stvarno-

Detalj iz projektnog rješenja

me zadatku za jedan francuski natječaj. U tome primjeru otoci nisu korišteni za određivanje budućih zona izgradnje, već upravo suprotno – za ograničavanje tzv. *urban sprawla* kako bi se zaštitio prirodni krajolik. Termin *urban sprawl* (u prijevodu "gradska rastegnutosť") pojam je koji opisuje nekontrolirani, difuzni rast gradskih područja prema periferiji, koji često uzrokuje širenje gradskih granica na račun ruralnih područja. Taj fenomen karakteriziraju povećanje opsega urbanizacije, širenje naselja, povećanje gustoće prometne mreže te često smanjenje kvalitete okoliša.

U idejnome rješenju za područje Turanj – Kostabela projektanti su željeli ostvariti modernu kombinaciju teorije arhipelaga koja bi objedinila najbolje aspekte obje povijesne varijante. U tome modelu postojeća je šuma svojevrsno ljepilo koje

povezuje cijelo područje. Stambene jedinice naselja su poput glavnih dijelova urbanoga otoka (uključujući kontrolu dijelova neplanirane izgradnje i novih zona), a povezane su novim prometnicama, stazama i javnim zelenim prostorima. Svi važni dijelovi naselja organizirani su u specifičan urbani arhipelag: nova arhitektura u uredne otoke usklađenoga rasporeda, šumska područja u otoke s vegetacijom i javne zelene površine, dok su dijelovi postojeće izgradnje organizirani u otoke na kojima se nastoji kontrolirati nered u prostoru. Postojeća izgradnja ostaje, ali su postavljeni jasni okviri oko nje kako bi se sačuvao urbanistički razvoj ostatka Turnja. Slikovito rečeno, obavljena je amputacija dijela prostora kako bi se sačuvala cjelina.

Takav prijedlog zelenog arhipelaga izgled je ekstremna verzija očuvanja veli-

Dijelovi naselja mogu biti ispunjeni tepih izgradnjom atrijske tipologije radi postizanja veće gustoće stanovanja

koga dijela prirode, a postignuta je zgušnjavanjem otoka. Sve što je neizgrađeno prepušteno je vegetaciji, šumi, niskome raslinju i uređenome prirodnom krajoliku koji će se koristiti za sport i rekreaciju, zbog čega taj idejni projekt nosi naziv "Urban Forest Archipelago".

U cijelome naselju fokus je na očuvanju postojeće šume i stvaranju malih javnih prostora s različitim vrstama biljaka koje imaju zaštitnu, obrazovnu i doživljajnu svrhu. Također, planira se dodatno obogatiti okolne zelene prostore sadnjom novoga drveća.

Prijedlog proširenja projekta – Zelena Rijeka

Kada bi se razmišljalo u kontekstu širemu od trenutanih planova za područje Turanj – Kostabela, možda bi se mogao razviti još ambiciozniji projekt koji su projektanti nazvali "Zelena Rijeka". Ideja je stvoriti očuvanu, neizgrađenu prirodnu liniju koja bi se protezala sve do Opatije, proširujući urbanu šumu Turnja. Revitalizacijom toga zelenog područja mogle bi se vratiti samo autohtone vrste, uključujući neke koje su već zaboravljene, a kako bi se očuvala prirodna raznolikost. Takav spoj arhitekture i drveća stvorio bi uravnoteženu mikroklimu koja bi stvarala ugodne uvjete tijekom ljeta i zaštitu od vjetrova tijekom zime. Ta zelena infrastruktura

također bi imala tehničku funkciju stabilizacije nagiba terena (kao prijedlog geotehničkoga rješenja), što bi bilo korisno u slučaju velikih slijevanja prilikom jakih oborina, što je sve češći problem koji treba uzeti u obzir.

Projektom Zelena Rijeka željelo se stvoriti očuvanu, neizgrađenu prirodnu liniju koja bi se protezala sve do Opatije

Primjer urbane vile

Ranije spomenuta tri stambena kruga jasno su vidljiva i formiraju susjedstva koja su definirana zelenilom. Rubovi tih krugova suptilno su označeni nizom drveća koja jasno postavljaju granice gradnje. Osim bujne vegetacije u okolini svaki od tih otoka ima u središtu javno zelenilo. Te prirodne oaze smještene usred urbanih susjedstava omogućit će čak i stanovnicima najudaljenijih kuća da uživaju u uređenome krajoliku i planiranome parku s visokim raslinjem. U njima će se moći pronaći različiti sadržaji poput maloga botaničkog vrta, dječjih igrališta ili parkova za pse, sve na udaljenosti od samo pet minuta hoda.

Zelena infrastruktura i prometnice

Osim prirodnih komponentni na vizualizacijama unutar krugova mogu se primijetiti i uredno složene, paralelne linije terasa koje označavaju poteze uz koje je moguće graditi, a one postavljaju i smjerove uz koje će se nalaziti prometnice (ulice u novome stambenom naselju). Na vizualizacijama naselja se uz prirodne elemente primjećuju uredno postavljene linije terasa unutar krugova. Te linije označavaju gdje je moguće graditi kao i smjerove budućih prometnica u novome stambenom naselju. Projekt razmatra ideju da terase, inače infrastrukturni elementi, postanu sredstvo kontrole koje

Svaka građevina u naselju ima pogled prema otocima Krku i Cresu

ograničava izgradnju samo na područjima koja one pokrivaju.

U konceptu novoga naselja terase postaju sredstvo za "zgušnjavanje" kako sadržaja i programa tako i aktivnosti i dinamike uz stvaranje bazena i teniskih terena. Nova arhitektura djeluje kao vrsta vodoravnoga nebodera, gdje su terase povezane s kućama te stvaraju veću dozu zajedništva u usporedbi s individualnim stambenim jedinicama koje bi bile slobodno raspoređene.

Iako projektno rješenje na prvi pogled podsjeća na kolektivno stanovanje, svaki pojedinac ima svoj vrt, specifičnu kuću i prekrasan pogled prema jugu, na otoke Krk i Cres te na planinu Učku. Time se

mijenja uobičajeni način stanovanja u Rijeci – umjesto koncepta stanovanja u visokim zgradama i neboderima stvoren je koncept zajedničkoga stanovanja u vodoravnome smjeru. Stvaranjem prostora za druženje susjeda terase bi trebale potaknuti korak prema zajedničkomu življenju, dok će istodobno omogućavati izolaciju i mir u vlastitim kućama i na parcelama koje se protežu uz terase.

U konceptu novoga naselja terase postaju sredstvo za "zgušnjavanje" kako sadržaja i programa tako i aktivnosti

Tema terasa prepoznata je kao autentični element u riječkome kontekstu, i to ne samo za prilagodbu topografiji, već i kao funkcionalna platforma raznih mogućnosti. Terasa, podzidovi i linije suhozida na padinama vidljivi su na tome području još od povijesnih prikaza Trsata do današnjega, još uvijek očuvanoga krajolika obližnjega Bakarskoga zaljeva. Terasa može poslužiti za sadnju zelenila, izgradnju teniskih terena, privatnih bazena, energetske spremišta, strojarnica, garaža te atrijskih prostora ili čak za proširenje javnoga koridora autobusnim stajalištem, natkrivenim parkirnim mjestima ili javnim nadstrešnicama.

Terasa formiraju jasnu granicu parcela kuća prema javnom koridoru

Dijelovi naselja s kućama potpuno uronjeni u zelenilo

Vizualizacija šetnice

U tome konceptualnom rješenju kuće su prikazane samo kao ideje ili modeli, a budući vlasnici parcela će kao pojedinačni investitori angažirati svoje projektante da osmisle jedinstvene građevine prema vlastitim željama. Rješenje nudi različite opcije, od slobodnih i skulpturalnih oblika do pravilnih kubičnih kuća ili pomaknutih volumena, ostavljajući otvorene mogućnosti svakome budućem stanovniku da prilagodi svoj dom vlastitim željama i financijskim mogućnostima. Kada su u pitanju nekretnine, svaki stanar želi osobni izraz, stvaranje svojega doma koji odražava vlastiti identitet. Novoplanirano naselje Turanj budućim stanovnicima želi omogućiti da zaista pretvore svoje snove u stvarnost, a terase uz koje grade postaju temelj za ostvarivanje njihova životnog zadovoljstva. Da bi se potaknula raznolikost, izgradnja nije ograničena samo na jedno-stambene kuće. Rješenje također otvara

mogućnost za drugu vrstu građevina – urbane vile koje zadovoljavaju potrebu za kombinacijom individualnoga i zajedničkoga stanovanja.

Zaključne napomene

To idejno rješenje inicijalna je stručna podloga za izradu generalnoga urbanističkog plana koji zahtijeva izradu posebne studije za područje Turanj – Kostabela i nudi moguću buduću sliku stambenoga područja Turnja. Treba istaknuti da projektno rješenje opisano u ovome prilogu nije konačno rješenje, već idejno. Plan je da do kraja 2024. bude izrađen konačni nacrt koji će potom ići na javnu raspravu i zakonsku proceduru usvajanja. Za 2024. u proračunu su planirana sredstva za projekt, a cijeli proces ne bi trebao trajati dulje od dvije godine. Iako većina zemljišta pripada privatnim vlasnicima, da bi se jednoga dana moglo graditi na tome

području, treba prvo izgraditi prometnice. Na kraju će cesta morati proći preko nečije parcele, a to će odrediti konačan plan prostornoga uređenja (UPU). Zato pitanje vlasništva u ovoj fazi planiranja projekta nije uključeno jer se radi samo o konceptualnome rješenju. Studija je propisana obveza koju Grad Rijeka treba izraditi, a potom slijedi pribavljanje uvjeta koje određuje zakon. U postupku izrade uzimat će se u obzir interes i prijedlozi građana i mjesnoga odbora, nakon čega će o tome odlučivati Gradsko vijeće Grada Rijeke.

Izvori:

- <https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2023/12/Javno-izlaganje-idejnog-rje%C5%A1enja-stambenog-podru%C4%8Dja-Turan-u-Rijeci.pdf>
- <https://www.rijeka.hr/odrzano-javno-izlaganje-idejnog-rjesenja-stambenog-podrucja-turan-u-rijeci/>